

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**
Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»
Кафедра екології та зоології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
з науково-педагогічної роботи

Тетяна МАРИНЕНКО

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ

для студентів

галузь знань	<u>10</u>	<u>«Природничі науки»</u>
спеціальність	<u>101</u>	<u>«Екологія»</u>
освітній рівень	<u>бакалавр</u>	
освітня програма	<u>«ЕКОЛОГІЯ»</u>	
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>	

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	II
Кількість кредитів ECTS	2
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Микола ТУЛЕНКОВ, д.соц.н., проф. кафедри галузевої соціології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник (и): Олена Юріївна Вілкова, к.соц.н., доцент кафедри галузевої соціології
факультету соціології
Микола Васильович Туленков, д.соц.н., проф. кафедри галузевої соціології
факультету соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
з науково-педагогічної роботи

Тетяна МАРИНЕНКО
2022 р.

**Схвалено науково-методичною комісією
ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**

Протокол від « 23 » 06 20 22 року за № 5

Голова науково-методичної комісії Скрипник (Наталія СКРИПНИК)

« 23 » 06 20 22 року

1. Мета дисципліни – засвоєння студентами змісту основних категорій соціології та політології, змісту соціальних і політичних інститутів, влади як суспільно-політичного феномену, особистості як суб'єкта соціально-політичних відносин, місця і ролі лідерства та еліт в соціально-політичній ієрархії, політичної культури як суспільного явища, соціально-політичних процесів у суспільстві, соціальних відхилень та конфліктів, громадської думки та соціально-політичних технологій.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Володіння елементарними навичками системного аналізу.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна «Соціально-політичні студії» скерована на формування навичок використання понятійного і методичного інструменту соціологічної науки для аналізу й визначення специфіки соціально-політологічного знання; вивчення соціально-політичних реалій, норм соціально-політичної поведінки та соціально-політичних цінностей.

4. Завдання (навчальні цілі):

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) визначення специфіки соціально-політологічного знання;
- 2) вивчення соціально-політичних реалій, норм соціально-політичної поведінки, соціально-політичних цінностей;
- 3) формування теоретичних та наукових уявлень про соціально-політичні відносини, політичну культуру, соціально-політичні процеси у суспільстві.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 101 – «Екологія») дисципліна забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

загальних:

ЗК03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК09. Здатність працювати в команді;

ЗК10. Навички міжособистісної взаємодії;

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; ЗК13.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

фахових:

ФК16. Розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук.

Програмними результатами навчання є: ПР02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування; ПР07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загально- прийнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду; ПР13.

Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології; ПР14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення; ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проєктів; ПР17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів; ПР24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати особливості соціологічного і політологічного знання і його функціонування у суспільстві; зміст основних категорій.	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах, модульна контрольна робота</i>	10
1.2	Знати методи аналізу, діагностики і прогнозування соціально-політичних явищ, процесів та подій в контексті досягнень сучасної науки. Особливості соціально-політичної сфери суспільства відповідно до сучасного наукового рівня.	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах, модульна контрольна робота</i>	30
1.3	Знати тенденції розвитку соціально-етнічної, соціально-демографічної, соціально-поселенської, соціально-професійної та соціально-класової структур українського суспільства у контексті домінуючих світових тенденцій.	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах, модульна контрольна робота</i>	30
2.1	Вміти аналізувати суспільні явища за допомогою різноманітних теоретичних моделей соціальної взаємодії, соціальної структури, соціальних змін.	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах, модульна контрольна робота</i>	10

2.2	Вміти оцінювати та узагальнювати інформацію щодо ефективності діяльності соціальних і політичних інститутів суспільства. Визначати основні показники кризи політичної влади в сучасному українському суспільстві.	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах, модульна контрольна робота</i>	10
3.1	Демонструвати спілкування в діалоговому режимі з колегами та цільовою аудиторією, ведення професійної наукової дискусії.	<i>Семінарські заняття</i>	<i>Усні відповіді та доповнення на семінарах</i>	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1
ПР02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.		+	+	+			
ПР07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.			+	+	+	+	+
ПР13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.							+
ПР14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.							+
ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проєктів.		+	+	+	+	+	+
ПР17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.		+	+		+	+	
ПР24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.		+		+	+	+	+
ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.		+	+	+	+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Усні відповіді: РН 1.1–3.1 – 40 балів / 20 балів.
2. Доповнення: РН 1.1–3.1 – 30 балів / 15 балів.
3. Модульна контрольна робота, яка подається у формі презентації з актуальних соціально-політичних проблем із запропонованого переліку: РН 1.1–2.2 – 30 балів / 15 балів.

- підсумкове оцінювання: у формі заліку

Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання. Оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються.

Обов'язковим для отримання позитивної підсумкової оцінки (60 балів і вище та «зараховано») є відпрацювання всіх семінарських занять, написання модульної контрольної роботи.

В разі пропуску семінарського заняття з поважної причини (хвороба, участь у науковому заході) можливим є виконання індивідуальної письмової роботи у формі есе із переліку запитань пропущеного семінарського заняття, яке оцінюється – 10 балів/ 5 балів.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

7.2 Організація оцінювання:

1. Оцінювання усних відповідей та доповнень здійснюється на семінарських заняттях протягом семестру за накопичувальною системою (оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються).
2. Оцінювання модульної контрольної роботи здійснюється після шостої лекції.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семін. заняття	Консуль- тації	Самост. робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.					
Генеза, сутність і зміст соціально- політичного знання					
1	Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна.	1			
2	Структура соціально-політичного знання: категорії, методи та функції. Предмет соціально-політичного знання. Соціологія, політична наука та інші галузі суспільствознавства. Закони, принципи та категорії соціології, політичної науки. Теоретичний та емпіричний рівні соціально-політологічного знання. Багатомірність системи методів соціально-політологічного пізнання: філософські, соціологічні, загальнонаукові та спеціальні методи. Основні завдання та функції соціально-політичної науки.				5
3	Основні етапи розвитку соціально-політичної думки.	3	3		
4	1.1. Соціально-політична думка античного світу та середньовічні релігійно-політичні концепції. Політичне життя суспільства – багатовікове соціальне явище. Зародження соціально-політичної думки в країнах Стародавнього Сходу. Соціально-політичне вчення Стародавньої Греції. Політичні погляди Сократа. Ідеальна держава Платона. Аристотель про політику, державу і політичну справедливість. Соціально-політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму. Політико-правові погляди Цицерона. Політичні ідеї раннього християнства. Аврелій Августин. Соціально-політична думка часів середньовіччя. Фома Аквінський, Марсілій Падуанський. 2.2. Соціально-політична думка епохи Відродження та Нового часу. Епоха Відродження – новий етап у розвитку				5

	соціально-політичної думки. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки. Соціальні концепції Нового часу. Дж. Локк – родоначальник теоретичної системи класичного лібералізму. Т. Гоббс про походження і сутність держави. Ш. Монтеск'є про форми держави та поділ влади. Ідеологія буржуазно-демократичного радикалізму. Ж.-Ж. Руссо та його вчення про народовладдя та пріоритет громадянського суспільства, "суспільний договір", демократію. Вчення кінця ХІХ ст. І. Кант про правову державу, етичні основи політики. Г. В. Ф. Гегель про співвідношення громадянського суспільства, держави і права. Ліберальна та консервативна політична філософія. 2.3.Формування парадигм сучасної соціально-політичної думки. М. Вебер як класик західної соціології: теорія ідеальних типів влади та раціональної бюрократії. Теорія еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, Д. Донцов, В. Липинський). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон, Р. Даль та ін.). Концепції елітократії і націократії (Р. Міллс, Ч. Раш та ін.). Політична соціологія (С. Ліпсет, М. Дюверже, Р. Арон, М. Кроз'є та ін.). Психоаналітичні концепції політики (Ж. Лакан, Ч. Мерріам та ін.). Теорія соціально- політичних конфліктів (П. Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф). Компаративістика як метод аналізу різнорідних політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, К. Дейч, С. Хантінгтон). Теорія "політичного поля" П. Бурд'є.				
5	Методу збору та аналізу соціальної інформації.	2	2		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Особливості соціально-політичного устрою					
6	Суспільство у соціально-політичному дискурсі.	2	2		
7	Суспільство як соціальна система. Типи і ознаки суспільства. Соціальна структура суспільства та її підструктури. Соціальні групи як елемент соціальної структури				5

	суспільства. Соціальна стратифікація.				
	Соціальна нерівність та соціальна політика. Процес соціальної мобільності: види, канали, спрямованість і динаміка.				
8	Політика як соціальне явище.	2	2		
9	Історія визначення поняття та категорії "політика", її сутнісних ознак. Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Поняття соціального інтересу. Суб'єкти і об'єкти політики. Людина і політика. Структура та функції політики. Проблема типологізації політики. Політика як система суспільних відносин. Взаємозв'язок і взаємообумовленість різновидів політичної свідомості та діяльності.				5
10	Соціальні та політичні інститути суспільства.	1	3		
11	Сутність та ознаки соціального інституту. Поняття соціального інституту. Механізм здійснення інституціоналізації. Теоретико-концептуальні підходи до розгляду специфіки соціальних інститутів у рамках соціально-політичного дискурсу. Загальні ознаки й структурні елементи соціального інституту. Види соціальних інститутів. Місце і роль політичних інститутів в системі соціальних інституцій суспільства. Функції та класифікація соціальних і політичних інститутів. Особливості політичних інститутів. Характеристика політичних інститутів як елементів політичної системи суспільства. Основні функції соціальних інститутів. Політичні інститути участі та інститути влади. Особливості функціональної характеристики політичних інститутів суспільства.				5
12	Влада і політика.	1	2		

13	Влада і політика як інститути суспільства. Джерела, носії і ресурси влади у суспільстві. Соціально-політичний механізм здійснення влади; її різновиди, рівні та функції. Особливості реалізації владних відносин у політичній сфері. Легітимність та легітимація політичної влади. Проблема соціального делегування політичної влади. Дисперсія політичної влади. Політичні режими: різновиди та ознаки.				5
Консультації				2	
Модульна контрольна робота		2			
Всього		14	14	2	30

Загальний обсяг 60 год., в тому числі:

Лекцій – 14 год.

Семінари – 14 год.

Консультації – 2 год.

Самостійна робота – 30 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Лукашевич М. Соціологія: Загальний курс: Підручник/ Микола Лукашевич, Микола Туленков. – К.: Каравела, 2011. – 407 с.
2. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. пос. – К.: МАУП, 2004. – 464 с.
3. Макеєв С. О. Соціологія: навчальний посібник (3 видання). – Київ: Знання, 2005. – 455 с.
4. Сапелкіна О.В., Чепурко Г.І. Емпірична соціологія: курс лекцій. – Львів: Простір, 2018. – 268 с.

Додаткові:

1. Боровський О.О. Політичний режим як об'єкт соціологічного дослідження (синергетичний підхід) \ Нові парадигми. – 2003. – Вип. 34. – С. 209-217
2. Вебер М. Соціологія. Загально історичні аналізи. Політика – К.: Основи, 1998. – 534 с.
3. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. – К.: Наш формат, 2020. – 448 с.